

Аналіз Закону України “Про засади державної політики у сфері зміни клімату: перспективи та виклики імплементації”

Підготували
студентки групи 18 - 24МД - 06
Дар'я Фріндт
Оксана Загаєцька

Зміст:

1. Вступ

- Короткий огляд закону.
- Мета та цілі закону.
- Значення закону для України.

2. Основні положення закону

- Основні принципи державної політики у сфері зміни клімату.
- Основні завдання та функції держави у цій сфері.
- Перелік основних інструментів державної політики.

3. Перспективи імплементації.

- Основні етапи імплементації закону.
- Основні учасники імплементації (органи влади, бізнес, громадські організації).
- Основні виклики імплементації.

4. Виклики імплементації

- Фінансові та економічні виклики.
- Організаційні та інституційні виклики.
- Соціальні та політичні виклики

5. Роль громадського контролю

- Механізми громадського контролю за імплементацією закону.
- Роль громадських організацій та активістів.

6. Висновки

- Оцінка ефективності закону.
- Перспективи подальшого розвитку державної політики у сфері зміни клімату.

Вступ

8 жовтня 2024 року Верховна Рада України прийняла Закон України "Про основні засади державної кліматичної політики" у другому читанні та в цілому, отримавши підтримку 284 народних депутатів.

Цей **закон** визначає правові та організаційні засади державної кліматичної політики, спрямованої на забезпечення низьковуглецевого та сталого розвитку України, досягнення кліматичної нейтральності, пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї.

Він також допомагає виконувати міжнародні кліматичні зобов'язання України, вдосконалювати національну систему інвентаризації антропогенних викидів парникових газів і поглинання парникових газів, а також забезпечує функціонування національної системи моніторингу, оцінки та прогнозування у сфері зміни клімату.

Мета та цілі Закону.

Метою **закону** є створення правових умов для адаптації суспільства та економіки до зміни клімату, зменшення негативного впливу на довкілля та підвищення енергетичної безпеки країни.

Основні цілі включають:

- Зменшення викидів парникових газів до 2030 року.
- Підвищення частки відновлюваних джерел енергії у загальному енергобалансі.
- Впровадження заходів з адаптації до зміни клімату в різних секторах економіки.

Значення закону для України

Цей закон є ключовим кроком у напрямку виконання міжнародних зобов'язань України щодо кліматичних змін та сталого розвитку.

Він сприяє зменшенню залежності від викопного палива, знижує вплив на навколишнє середовище та підвищує енергетичну безпеку держави. Також закон сприяє підвищенню інвестиційної привабливості України та зміцненню її позицій на міжнародній арені.

2. Основні положення закону

Основні принципи державної політики у сфері зміни клімату:

Гендерна рівність: Участь усіх гендерів у формуванні та реалізації кліматичної політики.

Диференційована відповідальність: Визнання Україною відповідальності за кліматичну безпеку перед міжнародним співтовариством та майбутніми поколіннями.

Досягнення кліматичної нейтральності: Послідовне зменшення викидів і збільшення поглинання парникових газів.

Економічна ефективність: Ефективні політики та заходи з пом'якшення наслідків змін клімату та адаптації до них.

Енергоефективність: Аналіз витрат та вигод для прийняття найбільш ефективних рішень по всьому ланцюгу енергетичної системи.

"Забруднювач платить": Відповідальність суб'єктів за витрати, пов'язані з викидами та забрудненням

Основні положення закону

Основні принципи державної політики у сфері зміни клімату:

Звітність:

Оцінка, моніторинг та інформування про заходи з пом'якшення змін клімату та адаптації.

Інноваційна спрямованість:

Впровадження новітніх технологій у кліматичній політиці.

Природоорієнтованість:

Пріоритет збереження природних екосистем.

Інтеграція:

Включення кліматичної політики у всі сектори економіки та державної політики.

Наукова обґрунтованість:

Рішення базуються на актуальних наукових дослідженнях.

Перегляд та оновлення:

Регулярний перегляд кліматичної політики.

Послідовність:

Поступове планування та впровадження кліматичної політики.

Превентивність:

Превентивні заходи та рішення на основі наукових даних.

Міжнародне співробітництво:

Активна співпраця з міжнародними партнерами та організаціями.

Основні положення закону

Основні принципи державної політики у сфері зміни клімату:

Справедлива трансформація:

Забезпечення гідного життя працівникам та спільнотам у процесі переходу до низьковуглецевого розвитку.

Справедливість між поколіннями:

Відповідальне використання природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Сталий розвиток:

Відповідність кліматичної політики глобальним цілям сталого розвитку.

Підвищення стійкості:

Посилення адаптаційної спроможності та зниження вразливості до змін клімату

Фінансова підтримка:

Належне фінансування заходів з пом'якшення змін клімату та адаптації.

Основні завдання та функції держави у цій сфері

- **Розробка та впровадження стратегій та програм:** Держава зобов'язана розробляти і впроваджувати національні стратегії та програми, спрямовані на зменшення викидів парникових газів та адаптацію до змін клімату. Це включає як загальнодержавні, так і регіональні плани дій.
- **Регулювання та контроль:** Встановлення нормативів і стандартів у сфері кліматичної політики, а також здійснення контролю за їх дотриманням. Це охоплює регулювання діяльності підприємств, що мають значний вплив на клімат, та забезпечення виконання вимог екологічного законодавства.
- **Фінансова підтримка:** Забезпечення фінансування кліматичних заходів через державні програми, гранти та інші фінансові інструменти. Це спрямоване на стимулювання впровадження екологічно чистих технологій та проєктів з енергоефективності.
- **Інформаційна політика:** Проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності населення про зміну клімату, її наслідки та заходи з адаптації. Це також включає освітні програми для підготовки фахівців у сфері кліматичних змін.

Основні завдання та функції держави у цій сфері

- **Наукові дослідження та інновації:** Підтримка та стимулювання наукових досліджень і впровадження інноваційних технологій у сфері кліматичної політики. Це включає фінансування наукових проектів та створення умов для розвитку інноваційних рішень.
- **Міжнародне співробітництво:** Здійснення активної співпраці з міжнародними партнерами та організаціями для обміну кращими практиками, досвідом та координації зусиль у боротьбі зі змінами клімату. Це також включає виконання міжнародних зобов'язань України у сфері кліматичної політики
- **Моніторинг та оцінка:** Регулярний моніторинг та оцінка ефективності впроваджених заходів з пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї. Це дозволяє вчасно коригувати політику і програми залежно від отриманих результатів.

Ці завдання та функції забезпечують комплексний підхід до формування і реалізації державної кліматичної політики, спрямованої на зменшення негативного впливу на довкілля та підвищення стійкості економіки та суспільства до змін клімату.

Закон України №3991-IX "Про засади державної політики у сфері зміни клімату" визначає кілька основних інструментів державної політики.

Серед них:

- ❖ **Регулювання:** Встановлення правил та стандартів для зменшення викидів парникових газів.
- ❖ **Фіскальні інструменти:** Використання податків, субсидій та інших фіскальних механізмів для стимулювання екологічно чистих технологій.
- ❖ **Інформування та освіта:** Розповсюдження знань про зміну клімату та способи боротьби з нею.
- ❖ **Науково-дослідна діяльність:** Підтримка наукових досліджень у сфері зміни клімату.
- ❖ **Міжнародне співробітництво:** Участь у міжнародних ініціативах та угодах щодо зміни клімату.

3. Перспективи імплементації Закону України №3991-ІХ "Про засади державної політики у сфері зміни клімату"

Імплементація **Закону України №3991-ІХ** має великий потенціал для покращення екологічної, економічної та соціальної ситуації в країні, проте вимагає координації зусиль всіх учасників процесу та подолання значних викликів.

Основні етапи імплементації

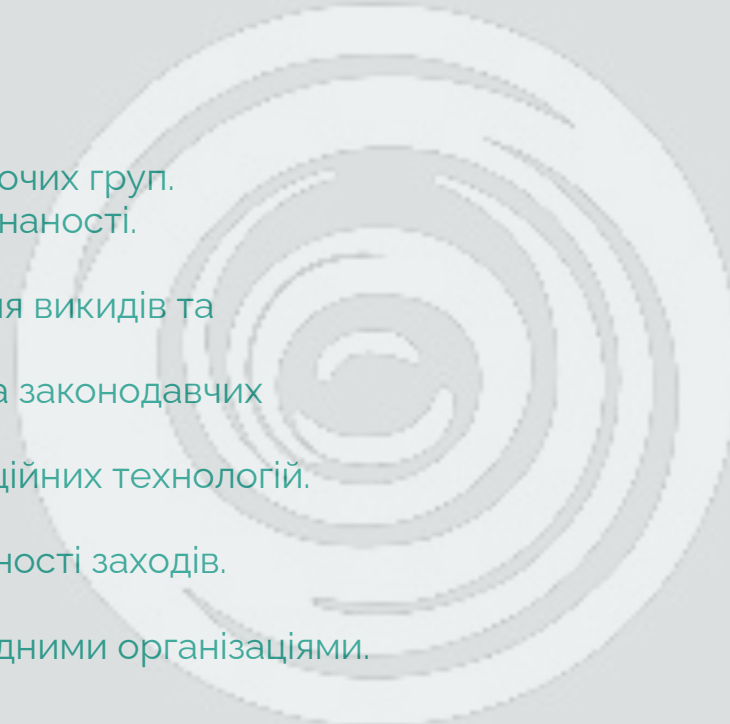
1. Підготовчий етап:

- Розробка підзаконних актів.
- Створення координаційних органів та робочих груп.
- Інформаційні кампанії для підвищення обізнаності.

2. Етап впровадження:

- Реалізація стратегій і програм зі зменшення викидів та адаптації.
- Впровадження економічних, фінансових та законодавчих інструментів.
- Підтримка наукових досліджень та інноваційних технологій.

3. Етап моніторингу та оцінки:

- Регулярний моніторинг та оцінка ефективності заходів.
 - Коригування планів на основі результатів.
 - Звітність перед громадськістю та міжнародними організаціями.
-

Основні учасники імплементації

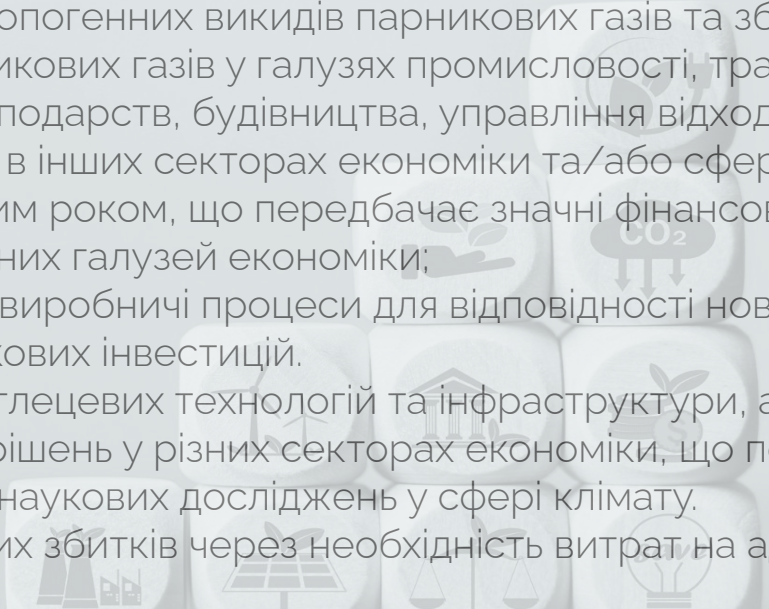
-
- Державні органи влади: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерство енергетики України, інші профільні міністерства та відомства.
 - Бізнес: підприємства енергетичного сектору, промисловість, аграрний сектор.
 - Громадські організації: екологічні неурядові організації, наукові інститути, місцеві громади.
 - Міжнародні партнери: міжнародні організації, іноземні уряди та інституції, що підтримують кліматичні ініціативи в Україні.

4. Виклики імплементації

- Фінансові виклики

Імплементація ЗУ “Про засади державної політики у сфері зміни клімату” має низку принципових чинників, що передбачає досить значні фінансові інвестиції, серед яких:

- досягненні кліматичної нейтральності шляхом соціально справедливого та економічно ефективного переходу до низьковуглецевого розвитку з метою стримування процесу зростання глобальної середньої температури на рівні значно нижчому за 2° С понад доіндустріальні рівні і докладання зусиль до обмеження зростання глобальної середньої температури до 1,5° С понад доіндустріальні рівні шляхом зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів поглинання поглиначами парникових газів відповідно до статті 2 Паризької угоди;

-
-
- забезпечення зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів поглинання поглиначами парникових газів у галузях промисловості, транспорту, енергетики, сільського та лісового господарств, будівництва, управління відходами, управління природними ресурсами та в інших секторах економіки та/або сферах державної політики порівняно з базовим роком, що передбачає значні фінансові вкладення у структурному переобладнанні вказаних галузей економіки;
 - підприємства повинні адаптувати свої виробничі процеси для відповідності новим стандартам, що може вимагати додаткових інвестицій.
 - розвиток екологічно чистих і низьковуглецевих технологій та інфраструктури, а також впровадження природоорієнтованих рішень у різних секторах економіки, що потребує фінансування досліджень та розвиток наукових досліджень у сфері клімату.
 - деякі галузі можуть зазнати економічних збитків через необхідність витрат на адаптацію до нових вимог.

Ці виклики потребують координації зусиль уряду, бізнесу та громадськості для ефективного впровадження закону.

Для виконання фінансової частини Закону

ч. Ст.21 ЗУ “Про засади державної політики у сфері зміни клімату” передбачає:

Фінансування заходів, спрямованих на досягнення цілей державної кліматичної політики, здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, надходжень від урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, міжнародної технічної допомоги та інших не заборонених законом джерел, а також на засадах державно-приватного партнерства або енергосервісу.

Недолік закону – у Прикінцевих та перехідних положеннях, що встановлюють набрання чинності через дванадцять місяців після опублікування, крім окремих пунктів. Зокрема, стаття 21, яка стосується фінансування кліматичної політики, набирає чинності лише через 12 місяців після завершення воєнного стану. Це відкладе реалізацію заходів з адаптації до зміни клімату, що уповільнить виконання міжнародних зобов'язань України.

- **Організаційні та інституційні виклики**

- **Розробка та впровадження стратегій та планів:** За цілями державної кліматичної політики ми бачимо досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року, та проміжну ціль - зменшення викидів парникових газів до 65% до 2030 року. Тому необхідно створити та реалізувати довгострокові стратегії та плани зміни клімату, що включають конкретні заходи та механізми контролю.
- **Моніторинг та оцінка ефективності:** Необхідно розробити систему моніторингу та оцінки ефективності заходів зміни клімату, щоб забезпечити їх коригування та оптимізацію.
- **Координація між урядовими структурами:** Необхідно забезпечити ефективну координацію між різними урядовими структурами та органами влади для реалізації заходів зміни клімату.

-
- **Залучення громадськості:** Важливо залучити громадськість та приватний сектор до процесу імплементації заходів зміни клімату, що може включати проведення інформаційно-просвітницьких кампаній та створення партнерств, навіть програм по субсидуванню приватного сектору до впровадження в повсякденне життя природоорієнтовних рішень.
 - **Моніторинг та оцінка ефективності:** Необхідно розробити систему моніторингу та оцінки ефективності заходів зміни клімату, щоб забезпечити їх коригування та оптимізацію.

- Соціальні та політичні виклики:

→ Соціальні виклики

Сприйняття суспільством: Одним із ключових викликів є змінити ставлення громадськості до проблем зміни клімату та необхідності впровадження заходів з його пом'якшення. Важливо проводити активні інформаційні кампанії, щоб підвищити обізнаність населення.

Соціальна справедливість: Забезпечення рівноправного доступу до ресурсів та підтримка вразливих верств населення у процесі переходу до екологічно чистих технологій.

Розподіл витрат і вигод: Важливо забезпечити справедливий розподіл витрат на імплементацію кліматичних заходів та вигод від них між різними соціальними групами.

→ Політичні виклики

Політична воля: Ефективне впровадження закону потребує сильної політичної підтримки на всіх рівнях влади. Без цієї підтримки реалізація заходів може бути загальмована або викривлена.

Міжнародне співробітництво: Інтеграція зусиль України з міжнародною спільнотою у сфері зміни клімату. Це включає залучення міжнародної фінансової допомоги, обмін технологіями та участь у глобальних ініціативах.

Координація між органами влади: Ефективна імплементація закону вимагає координації між різними органами влади, що може бути складним завданням через бюрократичні бар'єри та розподіл повноважень.

5. Роль громадського контролю

- **Механізми громадського контролю за імплементацією закону:**
 - Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування забезпечують інформування громадськості та її участь у розробленні політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, передбачених цим Законом.
 - Закон передбачає проведення публічних слухань щодо розробки та затвердження документів, що стосуються державної політики у сфері змін клімату. У процесі обговорення громадськість має право подавати будь-які зауваження та/або пропозиції щодо зміни клімату без необхідності їх обґрунтування. Зауваження та/або пропозиції можуть подаватися в письмовій формі (зокрема в електронному вигляді) та в усній формі під час публічних обговорень.

Роль громадських організацій та активістів:

В Україні налічується близько 16 ГО, які займаються проблемами екології та зміни клімату. Усі вони об'єднані у Українську кліматичну мережу. Найбільш відомими серед них є “Центр екологічних ініціатив “Екодія””

- Громадські організації проводять кампанії з підвищення обізнаності населення про кліматичні зміни та їх вплив, а також про необхідність впровадження заходів з їх пом'якшення.
- Вони здійснюють моніторинг виконання державних програм та політик у сфері клімату, оцінюють їх ефективність і виявляють проблеми.
- Громадські організації можуть залучати кошти від міжнародних донорів і грантів на проекти, пов'язані зі змінами клімату.

Їхня участь сприяє прозорості, підзвітності та ефективності процесів імплементації політик у сфері зміни клімату.

Звернення громадських організацій – членів
Української кліматичної мережі
щодо законопроекту
«Про основні засади державної кліматичної
політики»
(реєстр. № 11310 від 31.05.2024)

https://drive.google.com/file/d/1TcotK3cq1H4xhBqr_PGo3fjs4hhliD_y/view?usp=sharing

ВИСНОВКИ

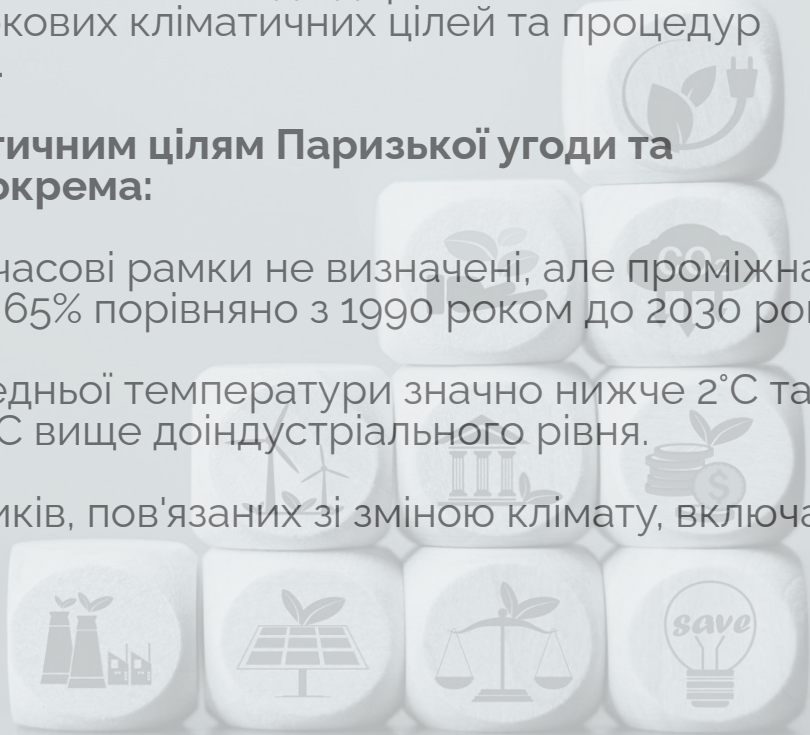
Основною метою розробки Закону «Про основні засади державної кліматичної політики» було встановлення довгострокових кліматичних цілей та процедур встановлення середньострокових цілей.

Довгострокові цілі відповідають кліматичним цілям Паризької угоди та Європейського кліматичного закону, зокрема:

Досягнення кліматичної нейтральності (часові рамки не визначені, але проміжна ціль - скорочення викидів парникових газів на 65% порівняно з 1990 роком до 2030 року).

Утримування зростання глобальної середньої температури значно нижче 2°C та прагнення обмежити підвищення до 1,5°C вище доіндустріального рівня.

Підвищення стійкості та зменшення ризиків, пов'язаних зі зміною клімату, включаючи сферу громадського здоров'я.

Середньострокові цілі встановлюються в Довгостроковій кліматичній стратегії, яка визначає:

- ❖ Зменшення викидів та збільшення поглинання парникових газів.
- ❖ Збільшення використання відновлюваних джерел енергії.
- ❖ Зменшення енергоємності та вуглецеємності ВВП.
- ❖ Розвиток екологічно чистих технологій та інфраструктури.
- ❖ Адаптація до змін клімату без загрози продовольчій безпеці.
- ❖ Збільшення обсягів парникових газів, видалених з атмосфери.

Закон також визначає принцип сталого розвитку, що відповідає глобальним цілям ООН та пов'язаний зі Стратегією звітності зі сталого розвитку, схваленою Кабміном 18 жовтня 2024 р. № 1015-р.

Україна розпочала активну розбудову кліматичного законодавства, що вплине на всі сегменти економіки, особливо на підприємства з значним впливом на довкілля. Прийняття Кліматичного закону демонструє виконання міжнародних зобов'язань, посилення євроінтеграційного курсу та курс зеленого переходу. Закон встановлює інструменти для мотивування підприємств до впровадження політик сталого розвитку.

Декларування кліматичних цілей та впровадження державного регулювання кліматичних політик є важливими для енергетичних компаній і підприємств, що відповідально підходять до впливу на довкілля та планують свою діяльність на довгостроковий період.